

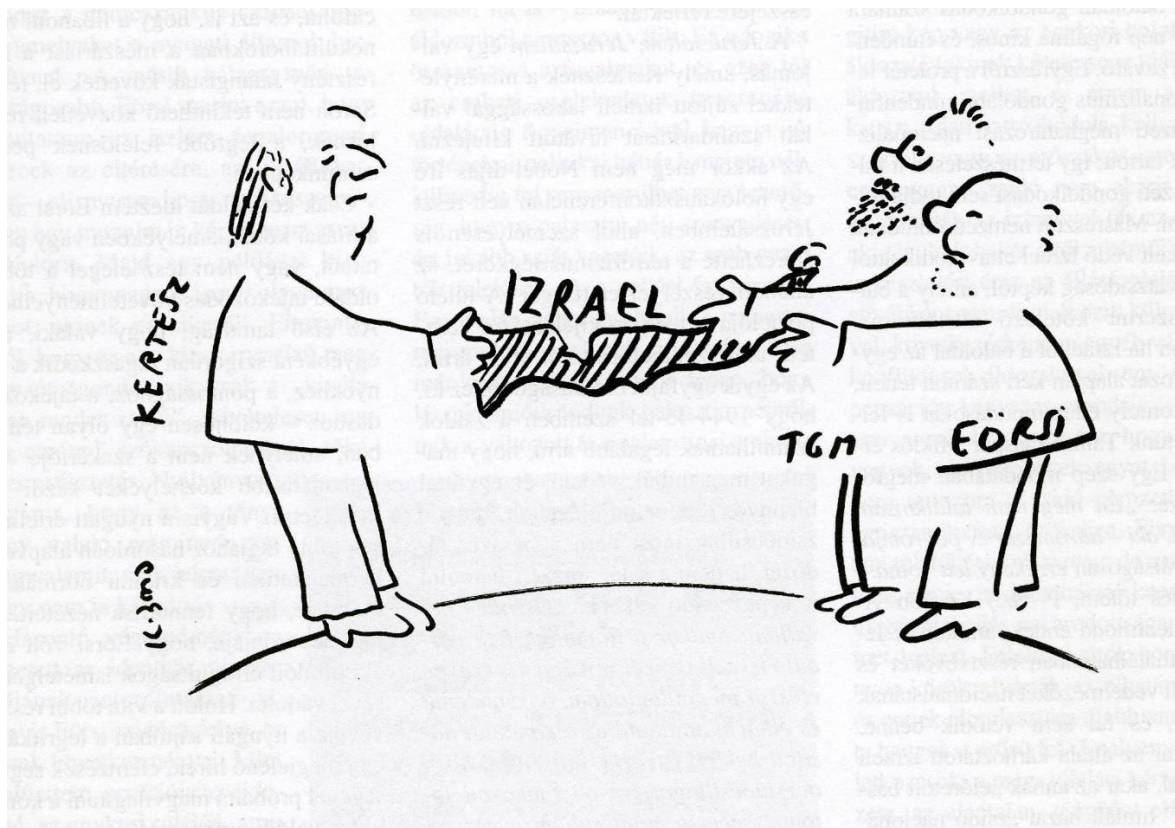
A JÓ ZSIDÓ ÉS A ROSSZ IZRAELI

ÍRTA: [PEREMICZKY SZILVIA](#) -2004-09-01

PEREMICZKY SZILVIA

A jó zsidó és a rossz izraeli

„Szégyellem, és mindebben egy új fasizmus, egy új nácizmus születését látom. Egy még gonoszabb és visszataszítóbb fasizmust és nácizmust, mert képmutató módon a jók, a haladók, a kommunisták, a pacifisták, a katolikusok, sőt a keresztények irányítják és táplálják, akik szemtelenül háborús uszítónak hívják azt, aki, mint én, az igazságot kiáltja a világba. (...) De Izraellel vagyok, a zsidókkal vagyok. (...) Védem jogukat az élethez, az önvédelemhez, hogy ne irtsák ki őket másodjára is. És megundorodva annyi olasz és európai antiszemitizmusától, szégyenkezem a szégyen miatt, amely megfosztja becsületétől hazámat és Európát. (...) És ha a földkerekség minden lakója másként gondolná, én akkor is így gondolkozom.”

Oriana Fallaci: Az antiszemitizmusról

Az utóbbi néhány évben egyre többször lehet elemzéseket olvasni a baloldali – főként szélsőbaloldali – antiszemitizmusról. A különféle tanulmányok közül néhány már többé-kevésbé nyíltan kimondja, amit néhány évtizede szinte csak *Jean Améry* fogalmazott

meg, hogy a szélsőbaloldalon, a különféle antiglobalista tüneteken, a médiában, egyes értelmiségi körökben megfogalmazott anticionista klisék mélyen gyakran ősi antiszemita előítéletek bújnak meg, mint a szélsőjobb megnyilvánulásaiban.

A probléma azonban sokkal szerteágazóbb, mintsem hogy felállítsuk az antiszemita baloldal téziséét. Jelen tanulmányban, mely egy hosszabb dolgozat egyik fejezete, azt próbáljuk megvizsgálni, hogy nem antiszemita személyiségek hogyan esnek bele a csapdába, és hogyan kezdenek antiszemita frazeológiát használni Izraellel szemben, vagy mert megfelelő politikai ideológiába csomagolva nem ismerik fel eredetüket, vagy mert saját idejük horizontjuk nem teszi lehetővé, hogy a Közel-Kelet valóságát a maga érzékeljék. Így könnyen esnek áldozatául az Izrael-ellenes propagandának, és az általuk használt beszédmód, ha nem is anticionista szándékot takar, egy idő után kiválóan felhasználható anticionista és antiszemita célokra. Ezáltal bonyolultabb és ezért nyugtalanítóbb megállapítani, hogy az anticionizmus baloldali verziója csak egyik szegmense annak a közbeszédnek, amely a média zömének egyoldalú tudósításai, a béketüntetések szlogenjei mögött húzódik. Valójában a több évszázados, a tudatalattiba előítéletek olyan embereket is arra készítenek, hogy kritika elfogadjanak minden megalapozott állítást Izraelről, akik egyébként a legőszintébben ki saját zsidó honfitársuk mellett, nem veszi észre, hogy a palesztin propaganda szerint gyerekeket gyilkoló izraeli katona tulajdonképpen ugyanaz, mint a klasszikus antiszemitizmus rituális okokból gyereket ölő zsidója. A mélyen filozofikus Izrael-ellenesség alapja pedig a zsidók számára magasabb erkölcsi mércét felállító gondolkodásmód, amely az idealizált és felmagasztalt egykori áldozattól sokkal nagyobb önmegtartóztatást követel meg, akár az öngyilkos szelídségig, mint bárki másétól. A baloldali mentalitás tovább bonyolítja a kérdést a mindenkorai áldozattal való szolidaritás eszméjével. Az áldozat védelme azt jelenti, hogy szükség van védelmezőre, tehát ha az áldozat kilép ebből a szerepből, nemcsak a baloldal érdeklődését veszíti el. A védelmezendő áldozattól megfosztott baloldalnak így más áldozatot kell keresnie, hogy saját magát határozza meg.

A nyugati média- és szellemi elit által favorizált zsidóságképek kaotikus voltak ellenére behatároltak. Egyfelől létezik az áldozat, a holokausztot elszenvedett, évszázadokon át üldö, békés, zsidó képe, amelyet szétfeszít az öntudatos izraeli *szabre*, és hogy értelmezni tudja, mint periférikus értelmezést kanonizálja, negatív képként, kialakítva a „jó vagy kényelmes zsidó” (a „mi zsidónk”), és a „rossz izraeli” képét. Az a nyugati zsidó, aki hitet tesz a zsidóság népként való definíciója mellett, vagy akceptálja Izrael érveit, és pártatlanságát nem kívánja azzal bizonyítani, hogy már-már szélsőjobboldali érvrendszerrel akkor is támadja Izrael lépéseit, ha más válságok esetén nem érzi fontosnak a véleménynyilvánítást; minimális „zsidó nacionalistának”, „fajvédőnek” hely. Ez a „kényelmetlen” zsidó oldal a magyar sajtóban két vita apropóján került összűt alá.

AZ EGYIKET TAMÁS GÁSPÁR MIKLÓS, A MÁSIKAT **EÖRSI ISTVÁN KEZDEMÉNYEZTE**

Kettejük gondolataival természetesen nem az a baj, hogy kritizálják Izraelt, vagy hogy az általuk támadott zsidó nacionalizmus, Izrael által elkövetett törvénytelenések nem léteznek. A probléma, hogy nem vesznek tudomást bizonyos, nagyon erős vallási erőkről, és a palesztinok/arabok által elkövetett tettekről, vagy ha mégis, bagatellizálják, és mindig képes rá mentséget találni, amit Izraellel szemben csak ritkán kísérelnek meg. Másrészt az izraeli/zsidó nacionalizmust, törvénytelenégeket óriásira nagyítják, démonizálják, hogy elfedjék az arab nacionalizmust, vallási fanatizmust, és az arab/palesztin diktatúrák rémtetteit, tehát azokat a momentumokat, amelyek sokkal súlyosabbak, és kiváltják az izraeli választ. Harmadjára nacionalizmusnak minősítik a

zsidóságnak mint népnek a definícióját, amelyet sem az arab világtól sem más nemzetektől nem tagadnak meg. Erre, a hetvenes években nagy a radikális baloldalon elterjedt komoly ellenmondásra már Martin Luther King is figyelmeztetett a *Levél egy antiszemita barátomhoz* soraiban: „Az anticionizmus... megtagadni azt a jogot a zsidó néptől, amelyet megkövetelünk Afrika minden népének, és fenntartás nélkül megadunk a Föld minden nemzetének.” Sem Tamás Gáspár, sem Eörsi nem nevezhető „klasszikus” anticionistának, egyikük sem tagadja Izrael jogát a létezésre. Azonban figyelmeztető jel, hogy fogalomkészletük, érvrendszerük úgy párhuzamosan az anticionista gondolatokkal, hogy észre sem veszik eredetüket, hogy megvizsgálják elfogódottságaikat, és megpróbálják felülvizsgálni nézeteiket.

Ez utóbbi ugyanis nemcsak a terrorizmus okairól, háttéréről alkotott baloldali gondolatrendszer vagy annak elemeit kérdőjelezné meg, hanem a zsidóságról alkotott képeket is. A „passzív zsidó”, az „áldozat zsidó”, és a zsidóságot intellektuális-kulturális vagy vallási alapon megélő zsidó az egyetlen kötelező identitás, mert ez az egyetlen, ami nélkül cáfolja az antiszemitizmus előítéleteit az asszimilációra képtelen „idegen testről”, hogy feltenné a kérdés: a miért kellene jobban asszimilálnia, mint minden más nemzetnek? Egy zsidó miért nem akarja a nemzeti büszkeséget, úgy, ahogyan bármelyik nemzet tagja? Mindezek nacionalizmusként aposztrofálja az önvédelemre, a vallási, a történelmi legitimitásra való hivatkozást, azaz mindazt, ami a „rossz izraeli” képzetet árnyalná, érveit jogossá tenné. úgy tűnik,

Megszokott mondható, hogy a „zsidó nacionalisták” elleni türelmetlen kritika gyakran olyanoktól érkezik, akik nem jönnek Közel-Kelet- szakértőknek, és a térség kultúrájáról, történelméről kevés fogalmuk van, sőt, az is megfigyelhető, hogy külpolitikai érdeklődésük szinte kizárólag Izraelre és az Egyesült Államokra. Államokra korlátozódik. Komoly filozófiai, politikai műveltsége ellenére Tamás Gáspár Miklós soha nem kutatta a közel-keleti térség minden aspektusát, nem orientalista, nem hebraista, akárcsak a vitában őt védelmező Szalai Erzsébet, szemben Tatár Györggyel, Haraszi Györggyel és a *Szombat* szerkesztőivel, akik valamilyen szinten, és valamilyen szemszögből jártasak a kérdéskörben. Ez mondható el Eörsi Istvánról is. Őt olyanok kritizálták a vitában, akik hosszabb-rövidebb töltöttek Izraelben, és a Közel-Kelet aktuálpolitikai eseményeiben, történelmében jól informáltak. A két vitának még egy fontos tanulsága van: Tatár György könyve, és különösen Kertész Imre vitát kiváltó írása nem politikai tanulmány, hanem inkább szépirodalom. Az *Izrael* útirajz, elmélkedés, Kertész *Jeruzsálem, Jeruzsálem* című írása pedig egy lírai esszé.¹ Ez természetesen nem jelenti azt, hogy nem lehet megvitatni, kritizálni, csak rávilágít arra, hogy a művek nem a vita szándékával írták, viszont az, hogy ekkora vitát váltottak ki, azt a következtetést vonja maga után, hogy bármi, ami ebben a témában megjelenik, érzelmeket és indulatokat kelt. Pszichológiailag érdekes, hogy baloldali, liberális értelmiségiek milyen irracionális indulattal kéri számon a *racionális* jegyében Tatártól, Kertésztől és többi vitapartnerüktől *elfogadhatatlan, irracionális* érveiket.

Az általam bemutatandó első vitára még 2001-ben került sor,² több mint egy évvel azután, hogy Tatár György *Izrael – Tájékp csata közben* című műve megjelent. Tamás Gáspár Miklós a *Népszabadság* novemberi számában éles támadást intézett a könyv szerint a zsidó nacionalista szemlélete ellen. Bevezetőjében a másfél éves késést azzal magyarázza, hogy a magyarországi antiszemitizmus csillapodására várt, mert ebben a milióban a „becsületes demokraták” hallgatnak, ha valamely kisebbség akciója ellen kifogásuk van, annál inkább, mert még nem találkozott olyan zsidóval, aki „háromezer év pogromjai” után – túlságosan érzékeny lett volna”. Azonban úgy érzi, hogy mivel a zsidók „tevélegesen alanyai” is a problematikának, ezért meg kell szólalnia.

Gáspár Tamás szerint ez a tevőlegesség a zsidó nacionalizmusban mutatkozik meg, amely szerint szoros kapcsolatban áll, ha nem is a vallásossággal, de a vallással. Az izraeli vallásos nacionalisták a *„népükért vívott élethalálharc közben egyre inkább hasonlítanak arab és muzulmán ellenfeleikhez”*. A velük rokonszenvező Tatár György ilyenképp egyre inkább eltávolodik a nyugati világ eszményeitől, megvetve a civilizált emberiséget, de közös ügyévé emelve Izrael ügyét, (Tamás Gáspár olvasatában a nacionalista jobboldal ügyét), esetleg szégyenletes hangon ír az arabokról.

Tamás Gáspár megállapította, hogy mind az ilyen zsidó nacionalista attitűdök, mind Izrael bírálata hiányzik a hazai balliberális sajtóból. Pedig – szerinte – szeptember 11-e után egymás után derült ki liberális szerzőkről, hogy zsidó nacionalisták, fajvédők, a globalizáció és a neoliberalis-neokonzervatív gazdaság hívei, akik meglovagolják a *„felparázslott iszlám- és arabellenes elfogultságot”*. *„Valamit elrontottunk”* – zárja írását.

Tatár György válaszában kifejti, hogy a zsidó kultúra meghatározóan vallásos kultúra, mivel a zsidó nép vallásos szövetségből alakult néppé és kultúrává, tehát aki a zsidó kultúrát tanulmányozni kívánja, annak a zsidó vallás tanulmányozása kikerülhetetlen. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy az a világi zsidóság, mely vallástalansága ellenére *„egy népnek tekinti magát a vallásos zsidósággal”* csak ettől nacionalista lenne. Ez – figyelmeztet – kétségbe vonja Izrael állam legitimitását. Amely államért ugyan miért csak a vallásos nacionalisták vívnák életharcukat? Tatár György egyik fontos megállapítása nemcsak Tamás Gáspár felvetéseire, hanem mások támadásaira is alapvető, egzakt választ ad: *„Azt is szeretném, ha a zsidó nép mint olyan is fennmaradna, vallásos és szekularizált kultúráját tovább bontakoztathatná, s ha van mondandója az emberiség számára, azt tovább mélyíthetné.”*

Gyakorlatilag a Szombat szerkesztőinek válasza is ezt a gondolatot követi. Elutasítják, hogy Izrael védelme a zsidó nacionalizmussal vagy az izraeli jobboldallal való egyetértést jelenti. A zsidóság *„legnagyobb történeti teljesítménye éppen az integritásában (nép-vallás-kultúra), másrészt a sokszínűségében való fennmaradás”*.

Pontos megállapítás, hogy Tamás Gáspár Miklós és a balliberális közvélemény idegenkedése a zsidó nép fogalmától, az *„ahavat Jiszraeltől”* való idegenkedésben rejlik. *Haraszi György* éppen erre a balliberális idegenkedésre hívja fel a figyelmet.

A „ZSIDÓ NACIONALIZMUS” VÁDJA A BALOLDALON,

az oroszországi Bunddal szemben fogalmazódott meg először, később Sztálin, majd Rákosi és Kádár diktatúrájában.

A fenti véleményekkel szemben Szálai Erzsébet válaszcikke elhibázott, és az egész vita félreértésen alapul. Azzal kezdi, hogy a *„kölsönös és erősödő előítéletesség hátteréről”* szeretne írni. Ennek a későbbiekben ellentmond az, hogy Tamás Gáspár egyetlen megállapítást sem kritizálja. Tökéletesen félreérti Haraszi szavait a zsidó nacionalizmus vádjának baloldali eredetéről, amikor elutasítja, hogy az antiszemitizmus baloldali jelenség lenne, amit Haraszi nem állított. Végül ismét Harasztit vonja felelősségre, amikor ki a számítógépbe fektetett zsidó munkáról – közvetve – rasszizmusnak minősíti. Csakhogy ezt a „rasszizmust” Tamás Gáspár írásában (a forradalmi politika mint a zsidóság „legnagyobb világtörténelmi teljesítménye”) nem találja zavarónak.

Végigtekintve Tamás Gáspár Miklós érvein, a legfontosabb üzenete, hogy a baloldali gondolkodás számára a népi zsidó fogalma kínos, és zavaró. Egyrészt a proletár

internacionalizmus gondolata mindenfajta nemzeti meghatározást nacionalizmusnak tartott, így természetesen a zsidó nemzeti gondolkodást sem tudja feldolgozni. Másrészt a nemzeti öntudatát és érdekeit védő Izrael eltávolodik attól az áldozatszidóság képétől, amely a baloldal szerint kötelező attribútuma. Azonban, ha Izraeltől a baloldal az egykori áldozat alapján kéri számon tetteit, akkor komoly ellenmondásokat is felfedezhetünk Tamás Gáspár Miklós érveiben. Egy szép mondatában megfogalmazza: „*Én még nem találkoztam zsidóval, aki – háromezer év pogromjai után – túlságosan érzékeny lett volna.*” (Kiemelés tőlem. P. Sz.) Később viszont ellentmond ennek, amikor az Izrael élethalálharcában résztvevőket és az Izraelt védelmezőket nacionalistának minősíti, és fel sem vetődik benne, hogy akár az általa kárhozott izraeli jobboldal, akár annak „előretolt bástyáiként” címzett hazai „zsidó nacionalisták” történelmi érzékenysége is játszhat magatartásukban.

Komoly tévedés fenntartani azt a fikciót, hogy az európai (Gáspár Tamás esetében a magyar) balliberális sajtó óvakodik Izrael bírálattól. Úgy vélem, akár az ő, akár **Eörsi** esete ennek megszüntetését bizonyítja, és ha csak a sajtót tekintjük, Aczél Endre, Galló Béla, Várkonyi Tibor, Sztankóczy András publicisztikái, a nyomtatott és elektronikus média megfogalmazásai is megkérdőjelezzik ezt a megállapítást. Az ilyen sajtó típusú állásfoglalásainak hátterében pontosan az a problematika áll, amelyet a Tamás Gáspárral szembeni vélemények megfogalmaztak: a zsidóságnak mint népnek elutasítása vagy legalábbis zavaró volt a baloldali eszmerendszerben. Ennek egyik komponense a nemzeti tudattal szembeni türelmetlen és a nacionalizmussal szembeni jogos, de itt félreértésen alapuló ellenérzés, másrészt a baloldal áldozatmitozása.

A második vita 2002 júliusában kezdődött az *ÉS* hasábjain.³ Ekkor jelent meg **Eörsi István** írása, Kertész Imre két hónap azelőtti esszéjére reflektál.

A Jeruzsálem, Jeruzsálem egy vallomás, amely Kertésznek a merényletekkel sújtott izraeli lakossággal vállalt szolidaritását hivatott kifejezni. Az akkor még nem Nobel-díjas író egy holokausztkonferencián vett részt Jeruzsálemben, ahol személyesen is átérezhette a terrorizmus légkörét, az állandó veszélyeztetettséget. A túlélő pozíciója két olyan kijelentésre készíti, ami szembefordította őt az árral. Az egyik egyfajta biztonságot fejezi ki, hogy 1944-45-tel szemben a zsidók számíthatnak legalább arra, hogy meg tudják védeni, és egyúttal bizonyos történelmi elégtételt, hogy a zsidócsillag most nem a passzív áldozat, hanem a saját sorsáért harcolni is képes zsidó jelképe „*Őszintén bevallom: amikor a Ramallah felé gördülő izraeli páncélosokat a képernyőn először megpillantottam, önkéntelenül és elháríthatatlanul ez a gondolat hasított belém: istenem, milyen jó, hogy a zsidócsillagot izraeli tankokon látom, s nem a ruhámra 1 varr 4 -ben.*”⁴ A másik a nemzeti érzés: „*Jeruzsálemi tartózkodásom során az első ízben érintett meg a nemzeti súlyos súlyos és felemelő érzése.*”

Eörsi maga is az áldozatlásra hivatkozott. Gondolatmenete szerint a holokauszt túlélő szolidárisnak kell lennie mindig minden áldozattal, és – szemben Kertésszel – ő nem vállal sorsközösséget Izraellel, mert ezzel az európai zsidó temetőket rongáló arab fiatalokat igazolnak.

A FÉLREÉRTETT ÁLDOZAT MELLETTI KIÁLLÁS KÖVETKEZMÉNYE,

hogy felnagyítja Izrael vélt vagy valós bűneit, ellenben az arab bűnökről szinte teljesen egészében hallgat, vagy éppen jelentéktelennek tünteti fel azokat.

Így lesz a szervezett, hadviselésként űzött terrorizmusból „egyéni terrorcselekmény”, a merényleteket nem tervezi, a tettesek felkutatására indított izraeli akciókból „állami terrorizmus”. **Eörsi** figyelmen kívül hagyja, hogy a dzsenini vérfürdő vádját az összes

nemzetközi szervezet cáfolta, és azt is, hogy a libanoni menekülttáborokban a megszárlást a keresztény falangisták követték el, tehát Saron nem közvetlen felelősnek. a legfőbb felelősnek pedig semmiképpen.

Csak két példát idéztem **Eörsi** azon állításai közül, amelyekben vagy pontatlan, vagy nem tesz eleget a többoldalú tájékozódás követelményeinek. Az első tanulság, hogy valaki, aki más szigorúan ragaszkodik a tényekhez, a pontossághoz, a tájékozódáshoz – különösen egy olyan témában, amely nem a szakértője – a legbanálisabb közhelyeket kezdi ismételtetni. Vagyis a nyugati értelmiség többi tagjához hasonlóan alapvető hermeneutikai és kritikai normákról mond le, hogy fenntartsa nézeteit. A történet iróniája, hogy **Eörsi** volt az, aki bírálóit elfogultságok ismételtetésével vádolta. Holott a vita többi résztvevője a nyugati sajtóban a legritkábban megjelenő hírek, elemzések segítségével próbálta megvilágítani a konfliktus valódi természetét.

Érdekes **Eörsi** zárónak szánt írása, szövegzáróvita vele vitázó cikkekre reagált, és láthatóan nem vizsgálja felül véleményét, és teljesen elsiklik a legfontosabb csomópontok felett. Egyrészt megismétli az előző írásának állításait, másrészt a világtételeit megállapítható szélsőséges logikai következtetésekhez juttatja el, mintegy felmentve magát az újragondolás alól. Ennek példája, ahogy egyik érvemet interpretálja. A vita során utaltam arra, hogy szemben a Nyugattal, vagy az *alapvetően* nyugati Izraellel, az arab világ nem ment át a felvilágosodás, a reneszánsz folyamatán, így az általa használt fogalomrendszer nyilván más, mint a nyugati. **Eörsi** erre két választ ad. Az egyikben azt állítja, hogy Izrael sem nyugati kérdéseket államnak, utalva arra, hogy bizonyos magánjogi vallásos irányítás alá esnek – elfeledve, hogy az „*alapvetően*” szót használva magam is jeleztem a különbségeket. amit negligálja Izrael demokratikus értékrendjét, amely az arab kisebbségnek jóval szélesebb jogokat biztosít, mint amit élveznek bár mely arab országban, és hogy egy izraeli polgárnak megvan mindaz a demokratikus szabadságjoga, ami a nyugati államok biztosítását jelenti. A másik válasz még tanulságosabb. **Eörsi** szerint azzal, hogy rámutattam az iszlám fogalomrendszernek az eltérésre, azt is állíthatnám – elismerve, hogy nem teszem -, hogy egy muzulmán képtelen az asszimilációra. Majd egy példával bizonyítja, hogy maga is ismer olyan mozlimot, akinek ez sikerült. Eltekintve attól, hogy ez egy kicsit rosszízű megjegyzés (gondoljunk csak a „kivételesen rendes zsidó”, „kivételesen rendes cigány” szókapcsolatokra), tökéletes csúsztatás. Nyilvánvaló ugyanis, hogy az a tény, még nem tett meg valamit, nem jelenti azt, hogy nem is képes rá.

Hasonló végeredményhez vezetett az identitás problémájának interpretálása is, vagyis **Eörsi** zsidóságképe, és ennek következményei. Mint említettem, pozíciója az áldozaté, az egykori túlélőé, aminek következménye a mindenkori áldozattal való szolidaritás, de nem következik belőle a zsidóság melletti kiállás. A tétel első részének tisztessége természetesen nem lehet kétségbe vonni.

Ami kérdéseket és problémákat vet föl, az áldozat fogalmának mibenléte, meghatározása. Itt utalnom kell arra, hogy **Eörsi** nem önmagában vizsgálja meg a közkeletű történeteket, a maguk kulturális hátterével és helyi értékeivel, hanem általános axiómákat alkalmaz. Nem veszi figyelembe a média sajátosságait, az ezekhez alkalmazkodó palesztin propagandagépezetet, a fogalmi különbségeket. Az arab propaganda által sugallt tudósításokat tényként fogadja el, így következtetése is problematikusává válik. A fő kérdés, hogy tényleg helyes-e az a tétel, hogy a palesztinok az *igazi* áldozatok, vagy ha igen, *kinek* az áldozatai. Mivel a hagyományos baloldali értékrendszer rendszerében mozog, kiindulópontja csak az lehet, hogy az elnyomottak jogosan alkalmaznak erőszakot elnyomóikkal szemben, és fordítva: ha valaki agresszíven lép fel, azért részben, vagy teljesen felelőssé tehető a megtámadott fél is – miáltal a

megtámadott áldozatból agresszor válik. Ez a logika összemosza a fogalmakat, és ezen túl az emberi cselekedetek irracionális oldalát is figyelmen kívül hagyja. A történelmi-politikai háttér ismerete nélkül pedig fel sem merülhet az a lehetőség, hogy a palesztin nép szenvedése miatt inkább saját vezetőik, az arab vezetők felelősek, és a vallási fanatizmus. Egyáltalán, teljesen eltűnik a palesztin nép múltja, tanulmányozása már csak azért is fontos lenne, hogy lássuk: mióta tudunk palesztin népről, *Umma* tagja) az európai értelemben vett nemzetfogalom determináltjává, hogy ez a folyamat hogyan és miért következett be.

Az áldozat melletti kiállást **Eörsi** minden áldozatra nézve kötelezőnek tartja. Azonban **Eörsi** és több hasonlóan gondolkodó értelmiségi egyéb konfliktusok áldozataival nem foglalkozik. Az arab országok kisebbségei, az iszlám országban élő nők, keresztények, a tibetiek, a kubai ellenzékiek (csak néhány példa) melletti kiállás nem jelenik meg azok írásaiban, akik Izrael bírálatait az áldozattal való szolidaritással magyarázzák. Az ellentmondás természetesen nem abban rejlik, hogy **Eörsi** vagy a többiek az áldozatok között tennének különbséget. Az ok sokkal inkább az „elnyomó” kiléte, illetve az identitásukhoz való viszony, és mögötte a zsidóságképek zavara.

A zsidókról általánosan elfogadott legitim kép vagy az egykori holokauszt- áldozaté (akinek kötelessége kiállnia az áldozatok mellett, éppen a holokauszt miatt tartózkodni kell az erőszaktól), vagy az erőszakos izraeli. Ha egy nyugati zsidó nem akarja, hogy azonosítsák az izraelivel (és az izraeli, aki távolodni akar ettől a képtől), akkor is késztetést érez az állásfoglalásra, ha egyébként nem foglalkozik külpolitikával, következésképpen egyéb válságok, konfliktusok áldozataival sem. A kompenzációs kényszer csapdája, a kényszer annak bizonyítására, hogy „zsidó vagyok, de nem értek egyet Izraellel, nem tartozom a zsidó nemzethez” az antiszemitizmus öröksége. **Eörsi** valóban túlélőként szólal meg, de a megszólalás ténye, az identitással kapcsolatos magyarázkodás zavarodottsága a félelmet leplezi. Félelmet attól, hogy bizonyos körök elvárják az elhatározást, és ennek elmulasztása újabb antiszemita hangokat erősít fel. Az ilyen megnyilatkozások, a megszólalási kényszer érzete, az alaptalan, tényként elfogadott Izrael-ellenes előítéletek, és a zsidó nemzeti érzés ab ovo nacionalizmusnak bélyegzése azt a veszélyt is magában rejti, hogy legitimizálják és okokkal látják el az antiszemitizmust, elismerve, hogy van alapja, amitől a „rendes zsidóknak” el kell határolódniuk. Ez viszont ahhoz vezethet, hogy a többi előítélet is a diskurzus tárgyává válik, megalapozva azok racionálissá alakulását. és a zsidó nemzeti érzés ab ovo nacionalizmusnak bélyegzése azt a veszélyt is magában rejti, hogy legitimizálják és okokkal látják el az antiszemitizmust, elismerve, hogy van alapja, amitől a „rendes zsidóknak” el kell határolódniuk. Ez viszont ahhoz vezethet, hogy a többi előítélet is a diskurzus tárgyává válik, megalapozva azok racionálissá alakulását.

Jegyzetek

Tatár György, *Izrael*, és Kertész Imre, *Jeruzsálem, Jeruzsálem*, in: *Élet és Irodalom*.

Tamás Gáspár Miklós, *Új zsidó nacionalizmus – Tatár Györgyről és másokról*, Tatár György, *A nagybácsi levele*, Haraszi Miklós, *TGM zsidókérdést hirdet (és bűnbakot lő)*, Gadó János-Novák Attila-Seres László-Szántó T. Gábor, *TGM, a magyar demokrata*, Szalai Erzsébet, *A rém természete*.

Kertész Imre, *Jeruzsálem, Jeruzsálem*, **Eörsi István**, *A túlélés öröksége*, dr. Shlomo Stern, Fenyves Gabriella, Fekete János (olvasói levelek), Bruck András, *A védhetetlen védelme*, Peremiczky Szilvia, *Tohuwabohu*, Bányai László, *Amikor az áldozat a hóhérrel szolidáris*.

4 Kertész Imre, *Jeruzsálem, Jeruzsálem*.